

Наталія Братішко

фахівець групи захисту

інтелектуальної власності

відділу організації наукової діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ФОТОГРАФІЧНИЙ ТВІР ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Важко уявити сучасний інформаційний простір у форматі минулих століть: невеликі текстові повідомлення про новини, події та майже повна відсутність візуального супроводу тексту. Ми живемо в епоху інформаційного суспільства, що постійно розвивається. Кількість інформації, що надходить, зростає в геометричній прогресії та на сьогодні сягає гігантських масштабів. Сучасний користувач вже звик до візуального сприйняття будь-якого повідомлення, що є ілюстрацією або фотографією та підтверджує текстову частину. Саме тому фотографічний твір став центральним елементом інформаційного світу.

Термін «фотографічний твір» містить у собі найважливіше значення терміна «фотографія» з погляду авторського права. Творчий характер кожної фотографії є основним критерієм, який робить процес фотографування мистецтвом, а не просто технічним засобом отримання зображення. Проте ступінь творчості також має велике значення для визнання фотографії художнім твором. Інакше кажучи, якщо порівнювати фотографічний твір з іншими об'єктами авторського права, правова охорона яким надається з моменту створення, без особливих елементів охороноздатності, то у випадку з фотографією ситуація набагато складніша. Тому для того щоб фотографія посіла своє місце серед інших об'єктів авторського права, вона повинна мати таку особливу ознаку, як творчий характер.

З появою камери на мобільному телефоні у кожного власника гаджета є можливість фотографувати. Модернізація мобільних пристроїв здебільшого пов'язана з поліпшенням технічних характеристик камери. Та чи всі фотографії, зроблені телефоном, є об'єктом авторського права й мають такий самий правовий статус, як і фото, зроблене на фотоапарат? Розвиток мистецтва фотографування значно випереджає розвиток українського законодавства. Це призводить до проблем українських правників у визначенні фотографічного твору як об'єкта авторського права та його охорони.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права» (далі – Закон) фотографічний твір – це твір, статично відображений (зафіксований) із застосуванням аналогових, цифрових фотографічних технологій на матеріальному носії чи в електронній (цифровій) формі або із

застосуванням лазерних технологій у вигляді об'ємного тривимірного зображення [1]. Отже, по-перше, фотографія – це твір, по-друге, він повинен бути зафіксований на матеріальному носії чи в електронній формі. Для того щоб фотографія була твором, вона повинна бути оригінальною. Згідно з п. 1 ст. 1 Закону оригінальність твору – це ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, ухвалені автором під час створення твору. Отже, щоб фотографія набула правового статусу твору, об'єкта авторського права, вона повинна бути результатом інтелектуальної творчої діяльності фотографа, а також відображати під час створення фотографії його творчі рішення. Однак відповідати вимозі «оригінальності» як оціночній категорії можуть не всі фотографії, а в кожному конкретному випадку повинно бути встановлено наявність оригінальності як притаманної ознак творів, що є об'єктами авторського права.

Говорячи про іноземний досвід, наприклад, за законодавством Франції, обов'язок доведення відповідності фотографії критерію оригінальності, а отже, й визнання її об'єктом авторського права збігається з нашим. Прикладом встановлення оригінальності фотографій може бути справа *CA Rennes*, 5 грудня 2023, № 22/04884, в якій суд постановив, що фотографії, використані у спірному творі, зроблені в період з 1949 по 1959 рік, під час гонки «24 години Ле-Мана», незважаючи на те, що не відображають творчих рішень фотографа під час створення, наприклад, портретів, проте змогли передати атмосферу, що панувала під час автогонки, а тому відповідають критерію оригінальності [2, с. 225].

Згідно з чеським законодавством, авторський твір повинен бути унікальним, оригінальним та бути вираженим в об'єктивно сприйнятій формі. При цьому Закон про авторське право Чеської Республіки передбачає, що знищення речі, через яку виражений твір, не припиняє авторських прав на твір. Крім того, цей Закон про авторське право передбачає, що робота також може бути подана в електронній формі. Отже, якщо твір відповідає визначеним критеріям, він захищений авторським правом, відповідно, захищений і законом про авторське право [3, с. 56].

Згідно зі ст. 2 Бернської конвенції «Про охорону літературних і художніх творів» від 24 липня 1971 року та п. 9 ч. 1 ст. 6 Закону фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії, охороняються як об'єкти авторського права.

За змістом ст. 420, 433, 435 Цивільного кодексу України та ст. 6 і 8 Закону вбачається, чи є конкретний результат об'єктом авторського права, а саме:

- доки не доведено інше, результат інтелектуальної діяльності вважається створеним творчою працею і таким, що охороняється авторським правом;

- правовій охороні як об'єкт авторського права підлягає твір, виражений в об'єктивній формі, а не його зміст;

– фотографічні твори є об'єктами авторського права без виконання будь-яких формальностей щодо них та незалежно від їх завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження.

Авторське право поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані пояснені, проілюстровані у творі.

Охороні підлягають усі оригінальні твори, як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу вираження.

Для правомірного використання фотографічних творів як об'єктів авторського права в знаках для товарів і послуг необхідно отримати дозвіл від автора чи іншого суб'єкта авторського права на ці твори [4].

Щодо захисту авторських прав на фотографічні твори, то з цією метою можуть бути застосовані правові та технічні методи. До правових методів охорони авторських прав варто віднести реєстрацію авторського права. Згідно до ч. 5 ст. 9 Закону суб'єкт авторського права для засвідчення належних йому особистих немайнових прав та/або майнових прав на твір (оприлюднений чи неоприлюднений), факту і дати його опублікування, набуття майнових прав на твір на підставі договору або закону може зареєструвати своє авторське право на твір у відповідному державному реєстрі. Кожна зі сторін договору, що стосується майнових прав на твір, має право зареєструвати договір у відповідному державному реєстрі [1]. Однак недоліком цього методу є фінансовий аспект: послуга офіційного засвідчення авторства є платною, і плата стягується за реєстрацію кожного твору.

Серед технічних методів захисту авторського права на фотографічні твори можна виділити нанесення водяного знаку на зображення, поява текстових попереджень при копіюванні, заборона копіювання тощо. Кількість технічних заходів захисту є невичерпною й постійно поповнюється новими у зв'язку з розвитком технологій. Водночас абсолютного захисту фотографічного твору досягти поки що неможливо. Водяний знак можна прибрати за допомогою програм редагування, а текстове попередження користувач може проігнорувати. Технологія заборони завантажувати та копіювати зображення і фотографічні твори втілено в роботу спеціальної мережі «Інстаграм». Проте фото можна завантажити через сторонні додатки та сервіси або зробити скріншот й відредагувати зображення в спеціальній програмі [3, с. 54–55].

Для захисту авторських прав, фотограф може вмикати опцію автоматичного запису свого імені в EXIF, зберігаючи RAW-негативи в архіві фотоапарата. У суді доказом авторських прав на фотографічний твір при цьому буде саме фотоапарат, яким було зроблено знімок. Однак ситуація ускладнюється тим, що наразі збільшується кількість програмних продуктів, які дозволяють змінювати код оригінального файлу фотографії.

Отже, підсумовуючи вищенаведене, можна зазначити, що на сьогодні фотографічний твір зосідає особливе місце в системі об'єктів авторського права. Він використовується в будь-якій галузі як основна діяльність товариств, так і допоміжна, наприклад, рекламні матеріали, вивіски, просто як декор приміщень. Відповідно до ухваленого нового Закону України «Про авторське право та суміжні права» від 01.12.2022 року не кожен фотографічний твір може визнаватися об'єктом авторського права, а отже, й отримати авторсько-правову охорону.

1. Про авторське право та суміжні права : Закон України від 01 грудня 2022 року. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 57. Ст. 166.

2. Яковець І. Фотографічний твір як об'єкт авторського права: договірне регулювання за законодавством України та Франції. *Приватне право і підприємство* : зб. наукових пр. 2024. Вип. 24. Ч. 1. С. 222–227.

3. Мотузна А. В., Золота Л. В. Правовий статус фотографічного твору: аспекти українського та міжнародного законодавства. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2021. № 3. С. 52–58.

4. Рекомендації щодо забезпечення правомірності створення і використання фотографічних творів. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=33cec514-d70e-4df5-adbc-c9fba22daea8> (дата звернення: 11.04.2025).

Березовська М. М.

здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти

Дячкова О. М.

доцент кафедри психології
діяльності в особливих умовах
Національного університету
цивільного захисту України,
кандидат педагогічних наук

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОМИЛКОВИХ ДІЙ ПОЖЕЖНИХ-РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ НА ЕТАПІ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ

Період первинної професіоналізації пожежних-рятувальників Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України) характеризується формуванням базових професійних навичок, адаптацією до екстремальних умов праці та засвоєнням норм оперативної взаємодії.

У цей період найчастіше виникають помилки, пов'язані з недостатньою здатністю до швидкого ухвалення рішень, недостатньо розвиненими саморегуляційними механізмами, впливом стресу та ефектом «навченої